

Reidar Hirsti : Gubben Johan Nygaardsvold
(Gyldendal)

sekur fra

108032
Kom i Nationen,
Sendt Fernaud 10/12-82.

SAGAEN OM GUBBEN.

Det er en innholdsrik Norgeshistorie Reidar Hirsti har gitt oss i sin biografi over arbeidsmannen, stortingsrepresentanten og statsministeren Johan Nygaardsvold.

Skildringen av Nygaardsvolds barndom og oppvekst i Hommelvik er fremragende. Det samme er beretningen om årene i Amerika. Forfatteren forteller at det var broren Kristians død som avgjorde Nygaardsvolds livsbane. Hensynet til moren gjorde at han ikke fulgte sin opprinnelige plan om å dra tilbake til Amerika.

Hirsti gir en knapp, men likevel fullstendig beretning om Moskva-tesene og om tredelingen av arbeiderbevegelsen i 20-årene. Vi får høre om motsetningsforholdet mellom den radikale misjonæren Martin Tranmæl og den moderate og jordnære Johan Nygaardsvold. Forfatteren forteller også om revolusjonstonene hos menn som Oscar Torp og Einar Gerhardsen på partilandsmøtet i 1930, og at Nygaardsvold var dypt uenig i programformuleringene som "stinket av revolusjon og gudløshet." Hverken Oksvik eller Nygaardsvold hadde tro på buldrende masseaksjoner, men de ble overdøvet av et høyrøstet og revolusjonært flertall.

At den tidligere Arbeiderbladredaktør skulle skrive noe eget avsnitt om det brukne gevær er vel for mye forlangt. Men i boken er inntatt et bilde av Tranmæl, Torp, Gerhardsen m.fl. som i 1924 ble satt under tiltale og dømt for oppfordring til militærstreik. I sin tid fikk Venstreføreren Movinckel sterk ros av Olav Oksvik for Venstres støtte til Arbeiderpartiet (mot Bondepartiet og Høyre) i forsvarsspørsmål : "Movinckel tok med seg Venstre og la seg mellom bryggen og båten" skrev Oksvik. Og Reidar Hirsti bekrefter Oksviks utsagn : "I forsvarspolitiske saker etablerte de (Nygaardsvold og Movinckel) etter hvert et åpent og intimt samspill ..."

Et par nokså grove historiske feil skjemmer boka. Side 131 forteller Hirsti at det var Vidkun Quisling som hadde ansvaret for Menstadslaget. Men at det slett ikke var Quisling, men Kolstadregjeringens justisminister, Asbjørn Lindboe, som hadde hovedansvaret har Lindboe selv fortalt i sin bok "Fra de urolige 30-årene" Det som Hirsti refererer, fra Elverumsmøtet om kvelden 9. april er heller ikke korrekt. Regjeringen fikk nemlig ikke - slik som Hirsti forteller - noen "uinnskrenket fullmakt". Det faktiske forhold er at Hambro foreslo en fullmakt, men at det ikke ble votert over forslaget. ~~Av~~ en dagboksopptegnelse som professor Frede Castberg gjorde i London den 19/2 1945 forteller ~~professoren~~ ^{Castberg} at Hambro be- nektet at regjeringen hadde fått noen ekstraordinær fullmakt under Elverumsmøtet. "Møtet ble hevet før det ble stemt over forslaget" skriver Castberg i en annen forbindelse.

I avsnittene om krigen i Norge forteller Hirsti om Nygaardsvolds harme og økende bitterhet mot England - "dette ~~kakete~~ selvgode landet med alle store ord og brutte løfter." Og da Nygaardsvold har fått beskjeden om at de allierte vil trekke alle styrker ut av Norge sukker han oppgitt : "Britene tok hele vår handelsflåte, men siden lot de Norge seile sin egen sjø."

Helt korrekt opplyser Hirsti at begrunnelsen for å dra til England var - slik som det het i statsrådsvedtaket - "for å opprettholde den lovlige regjeringsmakt for Norge." Her savner vi opplysning om

at det var britene som presset Kongen og regjeringen til å forlate Norge. Det har engelske historikere innrømmet, Bjørn Bjørnsen bekreftet det i sin Narvik-bok i fjor, og både Koht og Hjelmtveit har antydnet det samme i sine bøker.

De avsnitt som handler om London-tiden er avgjort de svakeste. Konrad Nordahl fortalte i sin erindringsbok fra krigsårene at det var én ting Nygaardsvold angret mer enn noe annet : At han gikk med på å ta Trygve Lie som utenriksminister etter Koht i 1941. Og Hirsti underslår ikke at Nygaardsvold mang en gang holdt på å sprekke av irritasjon over Trygve Lies krumspring og solospill. Gubben var alltid på vakt mot Lies "lure og listige knep" ^{SKRIVER} beretter Hirsti.

Fra andre kilder vet vi at Nygaardsvold etter hjemkomsten i 1945 hadde regnet med kritikk for forsømmelsen av forsvaret, kanskje særlig fra Høyre og Bondepartiet. Men motgangen kom fra hans egne. For nettopp i det året da nesten hele Norge, inklusive de mest aktive riddere av det brukne gevær, sto på seierspallen, opplevde Nygaardsvold de bitreste stunder i sitt lange politiske liv. Og Reidar Hirsti har helt rett : Nygaardsvold ble ofret på partiets alter. Det måtte være bittert for den aldrende kjempen at det var hans egne partifeller som opptrådte som flittige vedbærere til offerbålet. Hirsti forteller at Nygaardsvold ikke ble skikkelig orientert om regjeringsdrøftelsene da han kom hjem til Norge. "Han hadde blant annet ingen kontakt med partiets formann" beretter Hirsti. Partiformannen, Einar Gerhardsen, fikk som kjent aldri bukt med sin store beskjedenhet, og legger skylden på den for at han ikke tok kontakt med Nygaardsvold. Man får bekreftet at Gerhardsen grunnla sitt landsfader-hegemoni på en lite tiltalende måte. Mange og vakre ord formår ikke å skjule hulheten i ~~xxxxxxx~~ Gerhardsens begrunnelse for å holde Nygaardsvold utenfor.

Johan Nygaardsvold er et ruvende navn i norsk historie. Og Reidar Hirsti har lyktes godt i å skrive sagaen om Gubben *han*.

John Sand.